

בליקוטיו על הרמב"ם בהקדמתו שר' קיבל מר' ינאי וכו' והיק' בס' יד מלאכי וכו' ולי נר' דלק"מ וכו' ה"ן הגם דר"י רביה דרב בזאת השמועה אמרה משמו וכו'.

נ"ב בל"ה הר' יד מלאכי סתר אהליה מדידיה אדידי' דהרי בסי' ע"ד כ' דלאו כללא הוא לומר דכל היכא דאומר אמר ר"פ רבו היה דאפי' רב מפי התלמיד אומר איזה דין והכריח הדבר מכמה סוגיאות עש"ב: ה' ת"ת פ"א ה"ב כשם שחייב אדם וכו' והלח"ם וכו' ולא הבינותי דבריו וכו' וכ"ן כונת מרן שכ' כונת רבינו לתת ב' הבדלים וכו'.

נ"ב כבר קדמו בזה הרב מהר"י נ' חסון בס' בית המלך: שם הי"ג. אשה שלמדה וכו' מרן בסוטה פלוגתא דר"א ונ' עזאי וכו' ואני תמיה וכו' דאין ה' כר"א דשמותי הוא וצ"ע.

נ"ב כבר קדמו הרב יצחק ירנן והרב חיד"א בס' טוב עין ד"ד ע"ב ובס' עושה שלום: חידושים על הרמב"ם ה' ע"ז פ"ד ה"ב. אבל אם הדיחיה נשים וכו' או שהודחו מאליהן דינם כיחידים וכו' וכו' הלח"מ ויש לתמוה על רבינו כיון דבעיין לא איפשיטא למה פ' רבינו דאינו נעשה עיר הנדחת הא אע"ג שהוא קולא לענין הממון שהוא ליורשיהם היא חומרא לענין המיתה שהוא בסקיל' החמו' וכו' ע"ש.

ונוראות נפלאות דלא זכר ש"ר דברי הר"ם שם באותו פרק שכ' דעיר הנדחת אפי' שהודחו רובה דנין במיתה את הטף ונשים וא"כ היכי קאמר דהוי חומ' לענין המיתה שהיא בסקילה וא"כ הו"ל לפסוק דנעשית עיר הנדחת ולקולא הלא אי נעשית עיר הנדחת ודאי הוי חומרא שיהרגו נשים וטף וע' להפר"ח בס' מים חיים שכ' דט' של הר"ם הוא כיון דלא איפשיט הבעיא א"כ לקולא ואינה נעשית עיר הנדחת כדי שלא נהרוג נשים וטף מס' ע"ש וצ"ע וע' לשון הכ"מ שבנוסחא שלפנינו כתוב אע"ג דדחוייה היא פ' רבינו כוונה ודחוייה היא ראית הש"ס אבל המשל"ם והכנה"ג היה כתוב בגירסתם אע"ג דדחיה בעלמא היא ואמטו"ל הקשו עליו והגיהו בדבריו אבל לגירסתינו א"ש דברי הכ"מ ומ"ש הרב חוקי חיים בלקוטיו דקל"ד ע"ב ע"ז אינו מחזור ודוק היטב כי קצרתיו: ה' איסורי מזבח פ"ה ה"א שאור ודבש אסורין לגבי מזבח ואיסורם בכ"ש כ' מרן וז"ל בת"כ כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו אין לי אלא מרובה מנין אפי' מועט ת"ל כל ודע דבפ' כל המנחות וכו' וע' להרב מוצל מאש דת סי' נ"א הביא דברי הר"ם ודברי מרן במה שישב למחלוקת אביי ורבא וכו' דמי יתן לב להבין דבריו שנראים מוקשים ועומדי', ואין מקום לת' וכו' וכו' עוד אמנם ראיתי להליץ בעד הר"ם ומצאתי בת"כ ברייתא זו באו"א שנויה וז"ל כי כל שאור לא תקטירו אין לי אלא המרובה הממועט מנין ת"ל כל שאור וכו' וס"ל להר"ם דממועט דקאמר אינו חצי קומץ כמ"ש רבא ולא חצי זית כמ"ש אביי אלא אפי' כל דהו ועל זאת הברייתא סמך הרמב"ם וכו' ע"ש.

נדמה להרב ז"ל כי מצא מציאה לשון הברייתא דת"כ הנז"ל ומרן הביאה בתחיל דבריו והוא פלא: ה' פרה אדומה פ"ד ה"א ואין שוחטין ב' פרות כאחד שנא' ושחט אותה וכו' מרן ז"ל ציין לשון ספרי ותימה איך לא רמז סו' דסוטה ד"ח שאמרו אין עורכין ב' עגלות כאחד משום שאין עושין מצות ח"ח ואם נאמר דס"ל למרן בעד רבינו דהילכתא כר"י גבי אין משקין ב' סוטות דהיינו מרבויה דקרא דאותה כמ"ש שם בגמ' ונ"מ דאפי' רותתאין משקין ואפי' בב' כהנים כמבואר בגמ' והכי דייקי דברי רבינו בה' סוטה פ' ד' שכ' אין משקין ב' סוטות כא' משום שנא' והשקה אותה ואילו בה' טומאת צרעת פי"א כ' רבינו אין מטהרין ב' מצורעים כאחד משום שאין עושין מצות חביל' חביל' וכן בפ"ג דעבדים כ' אין רוצעים שני עבדים כאחד משום שאין עושין מצות

חבילו' חביל' ואילו בסוטה כ' הט' משום דכתיב והשקה אותה והי"ט דס"ל כת"ק דיליף מקרא וא"כ ה"ן דכ' רבינו הט' משום דכתיב ושחט אותה זה לא נזכר בסוגיא דסוטה מט' דקרא אלא מט' ק עושים מצות חביל' חביל' וע"ז רמז מרן לשון הספרי דמפיק לה מקרא.

הא ליתא דאכתי ק' למה לא ציין סו' דיומא דמ"ב ע"ב דמפיק לה מהאי קרא דושחט אותה וע' בהר"ן בנדרים דע"ג ע"א עלה דמפר נדרי ב' נשים ודברי מרן צ"ע. ובעיקר דברי רבינו תמיה לי טובא למה לא פ' חי' זה דב' כהנים ליכא משום מצות חביל' חביל' בשום חד מהנך דוכתי ולא ראיתי מי שנתעורר בזה והיה מקום לומר' כיון דלדעת ר"י אין משקין ב' סוטות ואפי' רותתת ואפילו בב' כהנים כיון דלא דרשי' ט' דקרא אלא גזירת הכתוב הוא כמבואר בש"ס א"כ לדידיה אין חי' בין כהן אחד לב' כהנים גבי סוטה דכתיב והשקה אותה וכן גבי פרה ושחט אותה וכן גבי טהרת מצורעים אע"ג דלא מצינו בש"ס דמייתי לה מקרא מ"מ אפשר דהוה דרשי' מקרא דוהעמיד הכהן המטהר את האיש דמשמע אחד ולא ב' וכן גבי רציעה כתיב והגישו אדוניו אל האלדי"ם וא"כ לדעת ר"י דלא דריש ט' דקרא אפי' בב' כהנים אסור ולאו מט' דאין עושין מצות ח"ח עד שנצטרך לחלק בין כהן א' לב' כהני' ומש"ה לא כ' רבינו חי' זה אך לפי ל' רבינו אינו מדוקדק דבה' סוטה ופרה נקט ט' דקרא ואילו בה' טומאת צרעת וה' עבדים כ' ט' משום שאין ע"מ ח"ח ולפי ט' זה נמצא דליכא גילוי בקרא ק' למה חי' בין כהן א' לב' כהנים: ה' מלוה ולוה פ' כ"ב ה' ט"ו ב"ד ששמו לטורף בנכסי לוקח וטעו בכ"ש מכרן בטל שהרי הן כשליח לטורף וללוקח ויש להם רשות לתקן אבל לא לעוות כשליח וכל המורים הורו כן ע"כ וכ' הראב"ד א"א אפשר בדלא הכריזו קאמר וה"ה כ' וז"ל כן היא בתשו' הר' אלפסי וז"ל ושאלת אם טעו השמאים בין על ב"ח בין על הלוקח היאך הדין תשו' השומא בנכסי יתומים שהיא ברשות ב"ד כבר אמרו שום הדיינים שפחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל אבל שומא של ב"ח דינו כדין השליח שנתבאר דאפי' בכ"ש חוזר דא"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וכו' והרשב"א כ' לא ידעתי מה בין זה לשום היתומים וכו' וכ' הראב"ד אפשר בדלא הכריזו קאמר ועדיין עם דברי ההשגות לא הונח לנו מאי שנא משום היתומים ולפיכך נ"ל שאין דברי הגאונים אלא במשועבדים שגובין מלוקח לב"ח וכן יראה לשון רבינו והט' מפני שאין על הלוקח מוטל לפרוע חוב זה ואינו יורש מן הלוח כמו היתומים שעומדים במקום הלוח ולפיכך ב"ד הם כשלוחים ואין לו ללוקח להשתדל בפריע' החוב שנאמר לו אילו לא היית חפץ בשומא זו היה לך להשתדל בפרעון המלוה ומתוך כך הדין נותן שאם פחתו בכ"ש יהיה בטל אבל אם שמין מנכסי יתומים וכ"ש מנכסי לוח עצמו אינם כשלוחין לפי שהיה ליתו' או ללוה להשתדל לפרוע חובן וכ"ז איננו שוה ועדיין צ"ע.

והר' כ"מ כתב אעפ"י שהרב המגיד לא ניחא ליה בתירוצו תי' נכון הוא והכי דייקי דברי הר"ם וכן כ' הב"י בח"מ סי' ק"ג בב"ה ע"ש. וכשאני לעצמי תמהני על הרבנים הנ"ל ממ"ש בקידו' ד' מ"ב ע"ב אמר ר"ן האחין שחלקו לקוחות הן פחות משתות נקנה מקח יתר על שתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה אמר רבא הא דאמרן פחות משתות נקנה מקח לא אמרן אלא דלא שוייה שליח אבל שוייה שליח לא דא"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי והא דאמר' יתר על שתות בטל מקח לא אמרן אלא דלא אמרו ניפלוג בשומא דב"ד אבל אמרו ניפלוג בשומא דב"ד לא והא דאמרין שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות כך היא גירסת רש"י אבל התוס' בקי' ובכתובות ד"ק כ' דהגיר' היא הא דאמר' שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא דלא אמרו ניפלוג בשומא דב"ד אבל אמרו ניפלוג בשומא דב"ד לא והא דאמרן יתר על שתות בטל מקח לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי לא וכו': והרמב"ם ז"ל

בפיי"ג מה' מכירה ה' י"ב כ' האחין והשותפי' שחלקו המטלטלי' הרי הם כלקוחו' פחות משתות קנה מקח ואינו מחזיר אונאה יתר על שתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה ואם התנו ביניהם שיחלו' בשום הדיינים וטעו בשתות בטלה חלוקה שהדיינים שפחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל ע"כ מעתה הדבר תמוה דמה יענו שפתי צדיקים לסו' זו ולפ' הר"ם זה דאף דליכא שום חוב ולא מלוה ולא יתומים כלל ואפיי"ה פ' דשומת ב"ד היא בשתות וכפי דבריהם דדוקא לוח ויתומים אמרינן שהוא בשתות משום דאמרי' להו אילו לא הית חפץ בשומ' זו היה לך להשתדל לפרוע החוב ומט' זה כשגובין מנכסי לוקח הם כשלוחין לפי שאין חיוב על הלוקח לפרוע החוב א"כ כ"ש הכא דליכא שום חוב על שום אחד מהאחים כי אם חלוקה סתם דיהיה דינם כשלוחין ומהסו' ופ' הר"ם הוא היפך.

וכזאת וכזאת אנכי הרואה להרב הגדול תנא הוא הרב משל"ם שתמה על דבריהם ממ"ש הר"ם פ"י מה' נחלות ה"ד וז"ל מי שמת והניח יתומים גדולים וקטנים ורצו לחלוק בנכסי אביהם כדי שיטלו הגדולים חלקם בית דין מעמידין אפוטרופוס לקטנים ובורר להן החלק היפה ואם הגדילו אינם יכולין למחות שהרי עפ"י ב"ד חלקו ואם טעו ב"ד בשומא ופיחתו שתות או הותירו שתות יכולין למחות ודין זה הוא מסו' דקידושין הנז' שאמרו קודם זה אמר ר"ן יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם ב"ד מעמידין להם אפוטרופוס וכו' ומשום קו' שהיק' בגמ' אוקמוה הא דהגדילו אינם יכולין למחות בדלא טעו אבל אי טעו יכולין למחות ע"ש וא"כ איך פסק הר"ם זה דאף דחלוקה זו היא להנאת הגדולים ואין לקטנים בזה שום שייכות שהרי הם אינ' רוצים לחלוק אפיי"ה הוא בשתות והניחו בתימה: אלא דאנכי הרואה דהקו' שהיק' לעיל על הרבנים הנ"ל ומה שהיק' הגאון משל"ם הן הן בעמדם יעמודו על הב"י ז"ל ועל מרן בשלחנו הטהור שהרי כ' מוהרי"ק ביתה יוסף סי' ק"ג בח"מ על מ"ש העו' בדין הורד' שמורידין ב"ד המלוה לנכסי לוח ומכריזין ושמין כ' אבל אם טעו ב"ד בשומא ופיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל כמו בשל יתומים אבל הר"ם ז"ל כ' אם פחתו או הותירו אפי' כ"ש מכרן בטל וכן כ' רב אלפס ועלה הרב ב"י ז"ל הביא לשון הר"ם ודברי הרב המגיד ז"ל כצורתם וכתבניתם וכ' בב"ה אעפ"י שלא נתפייס הרב המגיד בתירוצו תי' יפה הוא והכי דייקי דברי הר"ם ע"כ והוא עצמו בס' רכ"ז כ' עלמ"ש הטור האחין שחלקו לקוחות הן פחות משתות קנה ואינו מחזיר אונאה וכו' שתות קנה ומחזיר אונאה ואם שמו ב"ד דינו כשום היתומים שאם טעו בשתות חוזר וכ' הרב ב"י מימרא פ' האיש מקדש ולא זכר שר דהוא היפך דברי הרב המגיד ודבריו בב"ה.

גם בס' רפ"ט כ' הטור האחין שיש בהם גדולים וקטנים ורוצים לחלוק ב"ד מעמידין להן אפוט' ובורר להן חלק יפה ואם הגדילו אינם יכולים למחות אבל אם טעו ב"ד בשתות החלוקה בטילה ע"כ וציין הרב ב"י סוגיין דהאיש מקדש ולא זכר שר דגם זו מן המתמיהין היפך דברי הר' המגיד והיפך דבריו כמ"ש המשל"ם: וגדולת התימה דמרן ז"ל בשלחנו הטהור סי' ק"ג ס"ד כ' וז"ל ב"ד ששמו לטורף בנכסי לוקח וטעו בכ"ש מכרן בטל אפי' הכריזו וכו' וכן פ' בס' קי"ד ס' ה' ע"ש הרי דהסכים לת' הרב המגיד וכמ"ש הוא עצמו בב"ה ובס' רכ"ז פ' האחין ושותפי' שחלקו הרי הן כלקוחו' וכו' שתות קנה ומחזיר אונאה אבל אם התנו ביניהם שיחלקו בשומא דב"ד וטעו בשתות בטלה חלוקה שהדיינים ששמו ופיחתו שתות או הוסיפו שתות מכרן בטל ע"כ.

גם בס' רפ"ט ס"א פ' מרן מי שהניח יתומים גדולים וקטנים ב"ד מעמידין אפוטרו' ובורר להן חלק יפה ואם הגדילו אין יכולין למחות אבל אם טעו בשתות יכולין למחות ע"כ וא"כ מה שהיק'

על הרמב"ם ומה שהיק' הר' משל"ם תנוח ותעמוד על מרן ז"ל דהוי היפך דידיה אדידיה: וסבור הייתי לישב דברי מרן ולומר דאף דמרן פ' הך דינא דהר"ם אבל ט' לדין זה אפשר לא ס"ל כס' הרב המגיד אלא כמ"ש הרב לח"ם וז"ל כ' הראב"ד אפשר בדלא הכריזו קאמר וכ' עליו הרב המגיד ועדיין עם דברי ההשגות לא יצאנו מידי שאלה מה בין זה לשום היתומים נר' שהבין דברי הראב"ד במקום שאין מכריזין או בדברי' שאין צריכין הכרזה שנתבאר בפ"ב שהוא בשתות אבל אפשר כונת הראב"ד דאיירי במקום שמכריזין ודברים שצריכין הכרזה ולא הכריזו דנתבאר שם דחוזר אפילו בלא טעות הכא אינו חוזר כי אם בטעות כ"ש וכן הוא בדין להעדיף כחן של יתומים ע"כ וא"כ היה אפשר לומר דמרן הבין בעד הר"ם כמ"ש הראב"ד דבדלא הכריזו קאמר והיינו כמ"ש הר' לח"ם אך הא ליתא חדא דבב"ה הסכים לט' של הרב המגיד וגם בכ"מ ועוד שהרי כ' בפ"א אעפ"י שהכריזו והיינו דלא כהראב"ד וא"כ מוכרח לתת ט' לדינו של הר"ם כמ"ש הרב המגיד והדרא קו' לדוכתא דהוי היפך דידיה אדידיה וצ"י.

אלא דאעיקרא דברי הר' לח"ם תמוהים בעיני במ"ש דאיירי בדברים שמכריזים ולא הכריזו דביתו' חוזר אפי' בלא טעות והכא בעינן טעות כ"ש שהרי הר"ם בפ"ב מה' מלו"ל ה' י' כ' דאם מכרו בלא הכרזה חוזרים אפי' בלי טעות וכ' הרב כ"מ לאו דוקא יתומים קטני' אלא אפי' יתומים גדולים מיירי והוא הדין נכסי כל אדם וראיה ממ"ש רבינו והרב המגיד פ"ב מה' אישות.

גם הרב ב"י בח"מ סי' ק"ג ס"ק ח' כ' והכרזה אם טעו ומכרו בלא הכרזה מכרן בטל אף דלא מציינו זה אלא בנכסי יתומים נר' מדברי הר"ם והה"מ פ"ד מה' אישות דה"ה יתומים גדולים וה"ה לנכסי כל אדם ע"כ ובאמת דדברי הר"ם פ"ב ופ"ד מה' אישות האמת יורה דרכו דהכי ס"ל וא"כ איך נפרש בעד הראב"ד שפ"י פי' זה מה שהר"ם ז"ל הוא מנגד בזה והיתה העלמ'ה מעיני הלח"ם דברי הר"ם הנז' והכ"מ והב"י: ואשור'ה נא ואראה להסמ"ע ז"ל בסי' רפ"ט ס"ק ג' שכ' על מ"ש מרן מי שהניח יתומים גדולים וקטני' ורוצי' הגדילים לחלוק ב"ד מעמידין אפוטרופוס לקטנים ובורר להם חלק יפה הגדילו אינם יכולים למחות שהרי על פי ב"ד חלקו אבל אם טעו ב"ד שתות יכולים למחות וכו' כ' הסמ"ע שתות אע"ג דבעלמא שתות קנה ומחזיר אונא' כמ"ש הטור והמחבר רס"י רכ"ז הכא גבי יתומים החמירו כמ"ש הטור והמחבר בסי' ק"ט עכ"ד.

ובאמת דבריו ז"ל מן המתמיהין ואשתמיט מיניה סוגיא דקידושין דמ"ב שכ' לעיל שאמרו גבי אחין שחלקו לקוחות הן פחות משתות קנה וכו' שתות קנה לא אמרן אלא דלא אמרו ניפלוג בשומא דב"ד אבל אמרו ניפלוג בשומא דב"ד לא כג' התוס' שם ובכתו' ד"ק הרי דהא דאמר' דשתות קנה ומחזיר אונאה היינו בלקוחות דעלמא אבל בב"ד לא קנה כלל וכן כ' הר"ם בפ"י ב מה' מכירה בפ"י וכן כ' הטור ומרן בסי' רכ"ז ס' ל"ז וז"ל האחין והשותפי' שחלקו הרי הן כלקוחות פחות משתות קנה ואינו מחזיר אונאה יתר משתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה אם התנו ביניהם שיחלקו בשום הדינין וטעו בשתות בטלה חלוקה שהדינין שטעו ופיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל הרי דאף שאינן יתומים כל שנעשה ע"י ב"ד שתות חוזר והוא פלא איך אשתמוטי קא משתמיט מיניה דמר סוגיא ערוכה ופ' הטור ומרן בסי' רכ"ז עצמו והוא פלא וצ"ע: ה' ממרים פ"ד ה"ב נסתפקתי במאי דקיל"ן גבי זקן ממרא דאינו חייב אלא עד שיחלוק על ב"ד הגדול בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ולא דוקא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אלא אפי' בדבר שימשך ממנו אפילו אחר מאה דברים איזה דבר שז"כ וש"ח

וכמבואר בפ' הנחנקין דפ"ז ע"א בברייתא דכי יפלא ממך דבר וכאשר תרגמוה שם בסוגיא לדעת ר"מ ע"ש.

גם קייל"ן בדין מי שנתחייב ב' מיתות ב"ד נידון בחמורה ופ' הרמב"ם פ' י"ד ה"ד מה' סנהדרין ל"ש עבר תחי' על החמורה ל"ש עבר תחי' על הקלה ע"ש. גם קייל"ן בדין דזקן ממרא מיתתו בחנק וכמ"ש הרמב"ם שם.

גם קייל"ן דהבא על נערה המאורסה מיתתו בסקילה כמ"ש הר"ם פ"ג מה' א"ב ה"ד וידוע דסקי' חמורה מחנק לכ"ע. הגע עצמך דהזקן ממרא חלק עם הב"ד בכל אחד מהדברים המפורשים שם כגון בדיני ממונו' או בדיני מכות ונמשך מזה שאותו הממון שלקח הלך וקידש בו את האשה ולפי ס' הזקן כדין לקח ושפיר הוי מקודשת ולפי ס' הב"ד אינה מקודשת והזקן הורה לעשות כהוראתו בדין הזה של הממונות או של המכות והרי נתחייב מיתה בב"ד כדין זקן ממרא שמיתתו בחנק אם אח"ך הזקן בא על אותה נערה שנתקדשה באותם המעות מי אמר' כיון דלדעתו הויא מקודשת גמורה הוי נערה המאורסה וחייב הזקן סקילה כדין מי שנתחייב ב' מיתות ב"ד שנידון בחמו' או דילמא כיון שהתו' חלקה כבוד לב"ד הגדול והל' כמותם ולדעתם אשה זו אינה מקודשת ממילא נתבטל דעתו של זה הזקן ואינו חייב סקילה אלא חנק דוקא כדין ז"מ: ולכאורה היה נראה להביא ראיה דחייב סקילה מהאדאמרו שם בפ' הנחנקין ד' פ"ח ת"ר אינו חייב עד שיעשה כהוראתו או שיורה לאחרים ויעשו כהוראתו ופריך תלמודא בשלמא יורה לאחרים ויעשו כהוראתו מעיק' לאו בר קטלא הוא והשתא בר קטלא הוא אלא שיעשה כהוראתו מעיקרא נמי בר קטלא הוא והשתא בר קטלא הוא וכו' ומשני מעיקרא בעי התראה השתא לא בעי התראה ע"ש והשתא תקשי אמאי לא מתרץ תלמודא דנקט עד שיעשה כהוראתו למעוטי עשה היפך הוראתו דהיינו אם הור' דאשה זו מקודשת ואח"ך בא עליה דנמצא עשה היפך הוראתו פטור ולא אמרינן כיון דלדעתו מקודשת היא יהיה חייב עליה סקילה כיון דעבד איסור היפך הוראתו קמל"ן דלא יבא לו חיוב מיתה אלא כשיעשה כהוראתו אז חייב מיתה כדין ז"מ החולק על ב"ד ועיקר חידושה דברייתא הוא הורה לאחרים ועשה כהוראתו ונקט עשה כהוראתו אע"ג דמעיקר' נמי הוה חייב מיתה לאשמועי' הך דיוקא דדוקא עשה כהוראתו חייב מדין ז"מ ולא כשעשה היפך הוראתו יתחייב סקילה כדין מי שנתחייב ב' מיתות כיון דלדעתו הויא נערה מאורסה ומדדחיק תלמודא לאוקומה באוקמתא אחריתי ולא אוקמה כדאמרן נראה דחייב סקילה: ואמנם כד דייקנן שפיר אין מכאן ראיה דהא בלא"ה תיקשי לתלמודא דאמאי לא היק' יותר בחוזק במאי דפריך התינח היכא דאורי בחלב ודם דמעיקרא לאו בר קטלא הוא והשתא בר קטלא הוא אבל היכא דאורי בחייבי מיתות ב"ד מעיקרא נמי בר קטלא הוא ואמאי לא היק' לו דהא איכא כמה מחייבי מיתות שהם בסקילה או בשריפה כגון נערה מאורסה בסקילה וכגון בתו ובת בתו ודומיהם שהם בשריפה והשתא אי זקן ממרא הורה שבתו מותרת לו או שאין זו נערה המאורסה כי הקידושין לא הועילו וכשתאמר עשה כהוראתו נמצא בא על בתו או על הנערה המאורסה ונמצא בזה עשה כהוראתו וחלק על ב"ד הגדול וקאמר בברייתא דחייב מדין זקן ממרא שמיתתו בחנק ואמאי הרי זה במעשה זה שעשה נתחייב ב' מיתות אם על נערה המאורסה סקילה ואם על בתו או בת בתו שריפה ונתחייב חנק מדין המראתו על הב"ד וקי"ל דנדון בחמורה ואמאי פריך ליה מעיקרא נמי בר קטלא הוא כאילו מודה לו דמיתתו בחנק אלא דאין זה חידוש דמעיקרא נמי היה חייב מיתה ועדיפא מינה הי"ל להקשות בחוזק דאיך אתה אומר עשה כהוראתו חייב חנק בשלמא היכא דאורי באשת איש דמעיקרא חנק והשתא חנק שפיר אבל אורי בנערה המאורסה או בבתו או בת

בתו וכיוצא סקילה או שריפה חייב וצ"ל דקי"ל לתלמודא דהא ברייתא ר' יוסי היא דאמר בפ' הנשרפין דפ"א נידון בזיקה הראשונה שבאת עליו ומפרש תלמודא כיצד חמותו נעשית אשת איש נידון בחמותו אשת איש ונעשית חמותו נידון באשת איש.

וע"ש בפרש"י דהט' משום דאין איסור חל על איסור והשתא שפיר מצינא למימ' דקי"ל לתלמודא דהך ברייתא אתיא כר"י ומש"ה לא פריך דחייב סקילה או שריפה דבאמת אינו חייב אלא חנק לפי שהיא זיקה ראשונה שבאה עליו דהנה כ' הרמב"ם בפרק כ"א מאיסורי ביאה כל הבא על ערוה מן העריות דרך אברים או שחיבק ונישק דרך תאוה ונהנה בקירוב בשר הרי זה לוקה מן התורה וכו' וע"ש בכ"מ שכתב דמאי דאמרו ביבמות מכאן ואילך זו נשיקה היא לפוטרו ממיתה ואמנם חייב מלקות מן התורה ע"ש והשתא זה שחלק על ב"ד ואמר שזו אינה ערוה מכי נשק עטרה כבר התחיל לעשות כהוראתו דאם כדבריהם הרי הוא חייב מלקות מן התורה וא"כ הרי מתחייב חנק משום המראתו טל ב"ד ואינו מחויב ולה או שריפה אלא עד שיערה כמבואר בדברי רבינו פ"א מא"ב וא"כ נמצא דזיקה הראשונה שבאת לו היא חנק דמשעת נשיקה כבר התחיל לחול עליו איסור המראה ועד גמר ביאה באיסור המראה קאי ותו לא חייל עליה בשעת המראה איסור' דנערה המאורסה או דבתו וכיוצא דאין איסור חל על איסור ואמטו"ל לא פריך תלמודא על ברייתא דקתני חייב חנק דהא משכחת לה סקילה או שריפה דקי"ל לתלמו' דהא ברייתא ר"י היא וזיקה הראשונה חנק היא ואמטו"ל פריך ליה דמאי חידושא הוא דהא מעיקרא נמי היה חויב מיתה ותו לא מידי: ודע דמסוגיא זו יש לתמוה על הרמב"ן ז"ל שחולק על רבינו בדין זה כמ"ש שם הרב כ"מ וסובר דליכא מלקות מן התורה אלא בהעראה או בגמר ביאה אבל בנשיקה ליכא מלקות אלא מדרבנן והך דרשא דספרי דאל תטמאו בכל אלה אינה אלא אסמכתא בעלמא וגם הרמב"ן עצמו חולק על רבינו בדין ז"מ דרבינו כתב כאן בה' ממרים וכן אם חלק עליהם בגזרה מן הגזירות שגזרו בדבר שזדונו כרת וש"ח כגון שהתיר החמץ ביום י"ד בניסן בשעה ו' וכו' ה"ז חייב מיתה והרמב"ן חלק עליו בזה הב"ד הר' משל"מ וסו' דבשל דבריהם אינו נעשה זקן ממרא ע"ש והשתא בשלמא לדעת רבינו אתי שפיר סו' זו מב' צדדים דלא פריך והא סקילה או שריפה חייב כמ"ש דקי"ל לתלמודא דהא ברייתא ר"י אמרה ונידון בזיקה ראשונה שבאת עליו ומכי נשק כבר התחיל לבא לו איסור מיתת החנק ועד גמר ביאה באיסור המראה קאי ותו לא חייל עליה איסור הסקילה או שריפה וזה א"ש בין אם תאמר שבנשיקה איכא מלקות מדאורייתא בין אם תאמר שהוא מדרבנן הרי גם אם חלק עמהם בדרבנן חייב מיתה אך לדעת הרמב"ן דס"ל דאיסור הנשיקה הוא מדרבנן ואינו חייב מדאורייתא אלא עד שיערה וא"כ נמצא לא יחול עליו איסור דאורייתא אלא עד שיערה ואז יבואו לו הב' מיתות בב"א חנק על המראתו וסקי' או שריפה על גוף העבירה ובהא ליכא אין איסור חל על איסור' דתרוייהו בהדי הדדי קאתו ובכי הא אפי' ר"י מודה דנידון.

בחמורה כמבואר וא"כ אמאי לא פריך תלמודא עדיפ' מינה דאיך אתה אומר עשה כהוראתו חייב חנק והא לפעמים סקילה או שריפה חייב דלכ"ע נידון בחמורה ואין לומר כיון דבנשיקה עשה כהוראתו באיסור דרבנן כבר בא לו זיקת חנק דהא לדעת הרמב"ן אינו חייב על איסור דרבנן ודו"ק וצ"י ועיין משל"ם ה' ביאת מקדש פ"ג סוף ה' י"ז: ואיך שיהיה לפי מ"ש נסתרה דרכי במה שרצייתי להוכיח מכאן לנדון שלנו דחייב סקילה בעשותו עבירה היפך דעתו שהוא אומר דאסו' מדלא מוקי ליה תלמוד' להך ברייתא בהכי דהא ליתא כיון דתלמודא ס' דהך בריית' ר"י

היא לעולם הוא נידון בחנק דהיא הראשונה שבאת עליו מתחילי כשהורה לאחרים ועשו כהוראתו ותו ליכא למילף מינה מידי.

שוב התבוננתי דלא היא ואכתי הראיה במקומה עומדת דע"כ לא ס"ל לר"י נידון בזיקה ראשונה אלא דוקא בעבירה אחת שיש בה ב' מיתות ומט' דאין איסור חל על איסור אמנם הכא ב' עבירות הן תחילי כשהורה לאחריו ועשו כהוראתו הרי עבר עבירה אחת שחייב עליה חנק ואח"ך כשהוא עצמו בא עליה לכשתאמר שהוא חייב סקילה כיון.

דלדעתו היא מקודשת זו עבירה אחרת היא ובב' עבירות אפ"י ר"י מודה דנידון בחמורה וא"כ לי הראיה במקומה עומדת. אלא דמצד אחר אנכי הרואה דליכא ראייה דהא כשתאמר דמאי דקאמר בבריית' עד שיעשה כהוראתו הוא לאפוקי עשה היפך הוראתו דהיינו שהורה שהיא אשת אים, ואח"ך הוא בא עליה וס"ד אמינא דיהיה חייב מיתה סקילה כדין מי שנתחייב ב' מיתות ב"ד דנידון בחמורה קמשמע לן דאינו חייב עד שיעשה כהוראתו ולא בעשותו היפך הוראתו א"כ מוכרח אתה לו' דכבר זה הורה לעשות כהוראתו לאחריו מקודם ובא עליו חיוב מיתת חנק מט' המראתו על ב"ד וא"כ מאי קאמר בברייתא או שהורה לאחריו ועשו כהוראתו ומאי אשמועינן והלא מרישא שמעי' לה דעיקר חיובו בחנק הוא ע"י שהורה לאחרים ומש"ה לא מוקי לה תלמו' בהכי ועדיין הס' במקומו עומד: הן אמת דס' זה נופל ג"כ לענין קרבן אם א' מהחכמים וכגון עקביא נ' מהללאל ור' אליעזר שנחלקו ולא ולא חזרו מסברתם לחלק עם ב"ד ולא הורה לעשות כהוראתו שאינו חייב מיתה ושגג הוא באותו הדבר עצמו שחלק עליהם והוא אסר אי מחייב חטאת או הוי חולין לעזרה ואין להביא ראייה מההיא עובדא דר"ג ששלח לר"י גוזרני עליך שתבא במקלך וכו' ביוה"כ שחל להיות בחשבונך והלך ר"י ואעפ"י שר"י לא חזר מחשבונו כמבואר שם דהיה מצטער על ההליכה ואפ"י הלך כיון דר"ג וב"ד כך הסכימו ה' כמותן הרי דיחיד שעשה היפך דעתו אינו חייב לא מיתה ולא קרבן דאי חייב איך ר"י חילל יוה"כ שהוא בכרת הא ליתא דשאני התם דכ' אלה מועדי ה' ודרשי' אתם אפ"י שוגגים וכו' וא"כ אפילו אם חשבון ר"י אמת לא נתקדש היום כיון שב"ד לא הסכימו בזה וכמ"ש לו ר"ע ואמר לו ר"י עקיבא ניחמתני אבל באיסור' אחר שזה החכם אסר וב"ד מתירים ושגג או הזיד במה שלדעתו הוא אסור אפשר שיתחייב מיתה או קרבן: ונראה להביא ראייה מהא דתנן ריש פ"ק דהוריו' הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו או תלמיד והוא הגיע להוראה והלך ועשה על פיהם וכו' ה"ז חייב מפני שלא תלה בב"ד ואמר'י עלה בגמ' כגון שמעון נ' עזאי ושמעון נ' זומא ופריך כי האי גוונא מזיד הוא ומשני דטעי במצוה לשמוע דברי חכמים משמע דוקא טעי במצוה לשמוע ד"ח הוי שוגג הא לא טעה בזה כיון שהוא יודע שהוא אסור ואכל מזיד הוי וחייב כרת ומינה דאם שגג כגון שנתחלף לו חלב בשומן חייב חטאת ואפ"י שהב"ד התירוהו כיון דלדעתו טעו ב"ד וחלב זה אסור חייב כרת במזיד ועל ש"ח ויש לדחות דהתם שאני שנודע שב"ד טעו וס' היחיד היא אמיתית אבל כשהב"ד עומדים בסברתם ולא נתברר שטעו אה"ן דאם עבר היחיד ואכל בין מזיד בין שוגג לא יהיה חייב ועוד יש לדחות דהתם לאו לענין חיוב כרת במזיד אתמ' אלא לענין שאינו חייב קרבן במזיד וכמ"ש רש"י.

ועוד יש להביא ראייה ממ"ש התוס' פ"ק דב"מ ד' ג' ד"ה מה לפיו שכן מחייבו קרבן וז"ל פי' שכן מחייבו קרבן אפילו העדים מכחישים אותו ואומרים לאו חלב הוא אלא שומן דאי אין העדים מכחישים אותו היכי קאמר תאמר בעדים וכו' עדים נמי מחייבי' אותו קרבן אם אינו מכחישן

ואפי' ע"א אם אינו מכחישו מחייבו קרבן וזאת הסו' סוברת כלישנא דפ' אמרו לו דמפרש ט' דרבנן דאמרו לו אכלת חלב והוא אומ' לא אכלתי דפטור משום דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים ולכך פיו מחייבו קרבן אפי' עדים מכחישין אותו דלאידך לישנא דמפרש ט' דרבנן משום דמתרץ דיבוריה ואמר לא אכלתי שוגג אלא מזיד א"כ חשיבי עדים מפיו וכו' והוא לא מחייב עצמו קרבן אם היו מכחישי' אותו ע"כ: ודע דאותה סוגיא דפ' אמרו לו לא משמע הכי אלא משמע מינה דט' דרבנן הוא משום מיגו עיין היטב בסוגיא ובפרש"י ותוס' ואמטו"ל כ' התוס' שם ד"ה ומודים דהך סוגיא ק' אסוגיא דפ"ק דב"מ והניחו בתימה ועיין להרב חק נתן שכ' עיין להתוס' פ"ק דב"מ מה שישבו לזה ע"כ ואחזהמ"ר לא דק כי במ"ש התוס' בב"מ לא יתישב קו' דהכא כ' התוס' דהא סו' אתי כהך לישנא דט' דרבנן משום דאדם נאמן ע"ע אבל באמת סו' דכריתות לא אזלא הכי ודברי התוס' כאן ושם שוין הם ודו"ק: ודרך הילוכי ראיתי להרמב"ם פ"א דשגגות ה' ח' שכתב אמרו לו ב' טמא היית וכו' אם הביאוהו ב' לידי מיתה חמורה לא יביאוהו וכו' הואיל והכחישן והשיג עליו הראב"ד זו לדעת רבנן אבל לדעת ר"י דאתי עלה מטעם דאדם נאמן ע"ע אפי' אמר לא נטמאתי מעולם הוא נאמן וכו'.

ודע שבדברי הרמב"ם ז"ל אלו נתחבטו בו הרב כ"מ והרב לח"ם ולא העלו ארוכה לדבריו להצילו מהשגת הראב"ד שהשיג דכיון דר"ן פ' הלכה כר"י ולר"י הט' הוא משום דאדם נאמן ע"ע א"כ למה יתחייב קרבן ולדברי הרב כ"מ עדיין ק' על רבינו דהיה לו לפסוק הך דינא דר"ן לענין טהרות שזהו השגת הראב"ד השניה דלא כמ"ש מרן וכמו שהשיגו הרב לח"ם גם לפי ק' דאם לענין טהרות פ' ר"ן כר"י כ"ש לענין קרבן דאיכא חולין בעזרה וכן השיגו הרב חק נתן גם דברי הרב לח"ם תמוהים מאד ושו"ר שכבר השיגו הרב ח"ן ע"ש ומה שרצה לישב הרב ח"ן ז"ל אהמ"ר מדידיה נפיל מרוב הדוחק באופן שדברי רבינו תמוהים ואכתי לא פלט מהשגות הראב"ד.

ולע"ד נ"ל לישב דעת רבינו ובהניח הסוגיא כפשטה דר"ן פ' ה' כר"י בין לקרבן ובין לטהרות ואמרה לשמעטא בי מדרשא ודלא כהרבנים הנז"ל ואפי"ה רבינו ז"ל טעמו ונמוקו עמו דהנה בריש פ' האשה רבה קא בעי תלמודא ע"א דנאמן מדאוריית' מנלן ובעו למיפשט ממתני' ע"א אומר אכלת חלב והוא אומ' לא אכלתי פטור ט' דמכחיש הא שתיק מהימן אלמא עד א' מהימן ודחי ממאי משום דמהימן דלמא משים דקא שתיק ושתיקה כהודאה דמיא תדע דקתני סיפא א"ל ב' אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי ר"מ מחייב וכו' מה אם ירצה לומר מזיד הייתי רישא מ"ט מחייבי רבנן אילימא משום דמהימן והא תרי וכו' וקפטרי רבנן אלא לאו משום דאשתיק ושתי' כהודאה דמיא וכו' וכ' הנמק"י ומדפליגי רבנן בהא מכלל דברישא ע"א אומר אכלת דדייקי' מינה הא אשתיק חייב ד"ה היא ואפי' לרבנן ואי מדין עדות הו' מודו ברישא לא הו' פטרו רבנן בסיפא דאיכא ב' עדים דנאמנים בכל מקו' אל"ו אין כאן דין עדות כלל דבדידיה תלה רחמנא ומש"ה מודה ברישא משום דשתיקה כהודאה דמיא וראוי שתדע דהא דמסקי' הכא דמשום שתי' חייבינן ליה ברישא ואין כאן דין עדות כלל היינו ללישנא דכריתות דמוקמי הכי ט' דרבנן מדכתיב או הודע התורה האמינתו בזה יותר ממאה עדים אבל לאידך לישנא דודאי עדים נאמנים יותר ממנו וטעמא דפטרי רבנן הכא הוא משום שיכולין אנו לתקן לשונו ולומר שאינו מכחיש כלל העדים וה"ק לא אכלתי שוגג אלא מזיד דלעולם דין עדות יש כאן וברישא דלא פליגי רבנן בשתי' משום עדות הוא והיינו כסוגיא דאביי פ' האומר א"ל ע"א אכלת חלב והלה שותק נאמן ומדקאמר נאמן העד משמע דלאו משום שתיקה דהאי מחייב וכולה סוגיא דהתם ריהטא אפי' במידי דלא הו"ל

למידע דליכא למימר ט' דשתיקה כהודאה ואנן כלישנא דנקיט אביי קיל"ן וכן משמע פשטיה דלישנא דקאמר הכא דאמרו לו חכמים אילו ירצה לומ' מזיד הייתי אלמא מהאי ט' הוא דמפטר רבנן דלאידך לישנא לא הו"ל אלא האמינתו תורה בב' עדים ואי אמרינן דלדבריו דר"מ הוא דקאמרי שנויא דחיקא הוא ע"כ: והנה סיום דבריו אלו שכ' וכן משמע פשטא דלישנאוכו', לא זכיתי להבינם דהא עלה דמתני' דמה אם ירצה לו' מזיד הייתי איבעיא לן האם בכריתות אי ט' משום מיגו או משום דאדם נאמן ע"ע ולא איפשיטא הבעיא ומוכרחי' אנו לומר דאי ט' דרבנן משום דאדם נאמן הא דנקט מה אם ירצה לו' וכו' לט' דר"מ קאמר וכן כ' התוס' בפ"ק דב"מ וא"כ מה נתחדש לו להנמק"י בסו' זו מלישנא דמה אם ירצה לו' וכו' וכו' ואם לדבריו דר"מ וכו' והא זה מוכרח לאומרו מריהטא דסוגיא דכריתות ואם זה הוא הכרח אמאי לא פשט תלמודא הכי שם ואפשר שכונתו לו' דאע"ג דלא איפשיט' הבעיא ריהטא דלישנא דמתני' מוכח דט' משום מיגו ואין כונתו לדייק מסו' דהכא אלא מלשון המשנה בעצמה.

גם בסו"ד כ' משם הרשב"א דלאידך לישנא דכריתות דמשום נאמנותו של עד חייב כאביי וכו' ואנן קיל"ן כאביי דלא אזיל שיטתיה כדפירשנו וכו' וכן כ' בש"מ משם הרשב"א בב"מ ד' י"ב מהספר ריש ע"א. הראת לדעת מדברי הנמק"י והרשב"א אלו דאביי דאמר א"ל ע"א אכלת חלב נאמן היינו מט' נאמנותו של עד ולא משום דשתיקה כהודאה כדדחי תלמודא הכא והט' משום דאביי ס' כהך לישנא דט' דרבנן משום מיגו הוא אמטו"ל בע"א אומר אכלת חלב דליכ' מיגו חייב משום נאמנות העד וסו' דהכא אתי כאידך לישנא דט' דרבנן משום דאדם ק ע"ע.

ודע דעפ"י דכרי הנמק"י והרשב"א אלו מתרצתא קו' שהקשו על האחרונים שהביא הר"ן בפ' האומר שהיק' על ר"ת ז"ל שכתב דהא דאמר אביי א"ל ע"א אכלת חלב נאמן דוקא בדשתיק אבל אמר איני יודע לא מיחייב והיק' עליו האחרונים דאם כן מאי לישנא דנאמן והא אין זה מחמת נאמנותו של עד אלא משום שתיקתו של בעל דבר שהוא כהודאה והו"ל חייב קרבן א"נ טהרותיו טמאות שהרי אין זה מט' נאמנות כלל ובפ' האשה רבה נמי כי בעינן למידק דע"א נאמן באיסו' מהאי דיוקא ט' דאמר לא אכלתי הא אישתיק מהימן רמינן ממאי משום דמהימן דילמא משום דאישתיק ושת' כהודאה אלמא כי אתינן בה מט' הודאה לא שייך למימר נאמן וכו' אל"ו אפי' באומר איני יודע כל שאינו מכחישו נאמן ומתני' ודאי הכי דייקא דקתני והלה או' לא אכלתי ט' דמכחיש ליה בהדיא הא לא"ה מהימן והיק' ע"ז וכי תימא א"כ היכי מוכח אביי מהכא דע"א מהימן אפי' בהלה או' איני יודע דהא בפ' האשה רבה דחינן דט' דמתני' משום דשתיקה כהוד' דמיא ומוכח לה מסיפא א"ל ב' אכלת חלב ר"מ מחייב וחכמי' פוטרין מה אם ירצה לו' וכו' אלא לאו משום דאשתיק ושתיקה כהודאה דמיא ויש לומר דהתם ס"ל דרישא נמי רבנן ומשו"ה מוכחנא מרבנן דסיפא דט' דדיוקא דרישא משום דשתיקה כהודאה דמיא אבל אביי ס"ל דרישא ר"מ היא והכי מתוקמא בדוכתא בכריתות וכיון דליכא למידק מסיפא מידי נקיטינן דיוקא כפשטיה דוקא כשאמר לא אכלתי דקמכחיש ליה בהדיא הא אמר איני יודע כיון דלא מכחיש ליה מהימן ע"כ: ואני בער תי' זה לא יכולתי להבינו אדא במ"ש דאביי ס"ל דרישא ר"מ היא והכי מתוקמא התם בכריתו' לא ידענא מאי קאמרי דהא בכריתות לא איתוקמא כר"מ אלא רישא דמתני' אמרו לו ב' אכלת חלב מביא חטאת ופריך אמרו לו כמה הוי ב' וכו' ומוקי לה כר"מ וה"ק דבר זה מחלו' רבנן ור"מ היא והוא דקמכחיש להו אבל הא דמייתי מינה אביי ודאתו מינה בפ' האשה רבה היא מציעתא א"ל ע"א אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי פטור הא לא איתוקמ' כר"מ ואפי' רבנן מודו בה ע"ש בסוגיא ועוד לדבריהם מאי מייתי ראייה רבא דע"א מהימן אפי' באומר

איני יודע מהא דע"א אומר וכו' והוא אומר לא אכלתי ודייקי' דוק' דאמר לא אכלתי הא אמר איני יודע חייב והא הא ר"מ היא דאית ליה נאמנות לעדים אבל לרבנן דלית להו נאמנו' בעדים א"כ כי אמר איני יודע נמי פטור ומאי קמייתי אביי ראייה מדברי ר"מ ושביק רבנן באופן שדברים אלו לא זכיתי להבינ'.

ואמנם עפ"י דברי הנמק"י והרשב"א ז"ל הנז"ל מתרצתא שפיר קו' זו דלעולם אפי' באומר איני יודע שפיר מיחייב עפ"י העד וכמ"ש הנמק"י שם דכולה סוגיא מוכחא אפילו במידי דלא הו"ל למידע וט' משום נאמנות העד הוא וההיא דפ' האשה רבה אתי כהך לישנא דט' דרבנן משום דאדם נאמן ע"ע ולא מט' מיגו ואביי ס"ל דט' משום מיגו הוא ולעולם איכא נאמנות בעדים אמטו"ל בע"א או' אכלת חלב דליכא מיגו אפי' שזה או' איני יודע שפיר מחייב משום נאמנות העד ודו"ק: ונמצא דעת ר"ת דהא דאמרי' ע"א או' ודייקנן הא שתיק חייב דוקא שתיק אבל אמר איני יודע לא וכן דעת הר"ן לשם והתוס' בסו' דכריתות וביבמות אך דעת הנמק"י והרשב"א ותוס' אחרונים שהביא הר"ן דגם באו' איני יודע חייב דעיקר ט' משום נאמנות העד הוא וכמ"ל ודע דס' זו של ר"ת לא הביאוהו התוס' משמו אך הרא"ש בפ' הניזקין והמרדכי בפ' האומר הביאה משמו ע"ש ועיין להתוס' בכריתות ד"ה אמרו לו שהוכיחו לסברת ר"ת מדאמרי' שם בכרייתא או הודע אליו ולא שיודיעוהו אחרים ומוקי לה בע"א ומוכרח באו' איני יודע ואצטריך קרא לפוטרו דאי במכחישו ל"ל קרא ת"ל מדאמרי' לא יקום ע"א באיש לכל עון ולכל חטאת ודייקי' הא לשבועה קם דמשמע דוקא לשבו' אלא ודאי מיירי באומר איני יודע וס"ד דהא נמי ידיעה היא קמל"ן ולא שיודיעוהו אחרים וקו' זו ק' לדעת הרשב"א והנמק"י ותוס' אחרונים דס' דגם באו' איני יודע חייב א"כ קרא דאו הודע דדרשי' ולא שיודיעוהו אחרים מוכרח במכחישו ות"ל מלא יקום ע"א כמ"ש התוס' ושמא י"ל לדעת הני רבוואתא דס"ל דע"כ לא אמרי' לא יקום וכו' אלא דוקא במידי דדררא דממונא אך במידי דאיסורא וכפרה הו"א אפי' בע"א ומכחישו יביא קרבן ותכפר ועיין בהגמ"י פ"ה דעדות ה' א' קמל"ן קרא דלא ובמכחישו אינו חייב אפי' במידי דאיסו'.

וע' בקדושין דף ס"ה ע"ב אמר ר"ח בני זה בן ט' שנים וכו' ועיין בהר"ש פ"ה דטהרות מ' ט'. ושור' להרמב"ן הביא דבריו הר"ב בש"מ לב"מ די"ב מהספר ריש ע"ג שכ' דהט' דמהימנין ליה בהאי מיגו רעוע דהוי במקום עדים וגם משים עצמו רשע משום דכתיב או הודע אליו ולא שיודיעוהו אחרים והיק' ע"ז דהא בכריתות אוקימנא האי או הודע אליו בע"א דוקא ות' ז"ל ל"ק דיתור' דקרא הוא דמוקמינן בחד ואצ"ל בשנים אלא דלחד אצטריך ומאי דכתב ולא שיודיעוהו אחרים בשנים ואצ"ל בחד עכ"ל ובהכי מתישב שפיר קו' התוס' הנז' לדע' הראשו' הנז' ודוק: תבנא לדאתאן עלה לישב דברי הרמב"ם ז"ל הניתנים למעלה דהנה נלע"ד דדעת הרמב"ם הוא כדעת תוס' אחרונים שהביא הר"ן ז"ל ודעימייהו דגם באו' איני יודע חייב וכן מצאתי להדיא בדבריו בה' נזירות פ"ט ה' י"ז שכ' אבל אם שתק או נסתפק לו ה"ז מביא קרבן עפ"י ע"א כמו שביארנו ע"ש ולישנא דשתק או שנסתפק לו משמע דאו' איני יודע דאם נסתפק לו ר"ל בלבו ואינו אומר איני יודע א"כ שתק דקאמר מוכרח דהוא מודה לו וידע שאכל ואי ידע שאכל פשי' דמייתי קרבן ולא בשביל עדותו של עד דתפ"ל משום ידיעתו וכה"ג דקדק הר"ן ז"ל לשם אל"ו דשתק ר"ל שאינו יודע בלבו ושתק ולא השיב לו כלום או שנסתפק לו שאמר איני יודע וא"כ אני אומר כי דעת רבינו כדעת הנמק"י ממש דמדנקט אביי נאמן משמע דמשום נאמנותו של עד הוא ומוכרח דמפרש אביי ט' דרבנן משום מיגו ולא משום אדם נאמן ע"ע דאי משום אדם נאמן

ע"ע א"כ באו' איני דע יהיה פטור וכמ"ש הרשב"א והנמק"י וכיון דקיימא לן כאב"י מדנקיט להו תלמודא בפשיטות ואפי' רבא לא חלק עליו אלא באשתו זינתה בע"א דוקא ומט' דאין דבר שבערוה פחות משנים מוכרח דהכי הילכתא וא"כ אע"ג דר"ן קאמר בכריתות ה' כר"י דט' הוא משום דאדם נאמן ע"ע מ"מ סו' דפ' האומר דעיקר דאב"י ורבא דבתראי נינהו פ' כרבנן ומט' מיגו ואמטו"ל פ' דבאמרו לו נטמאת והוא אומר לא נטמאתי אפי' בטומאה ישנה חייב דליכא מיגו מדלא קאמר להו לא אכלתי וכמ"ש התוס'.

זה נ"ל לישב דעת רבינו והוא נכון בע"ה: ודע דגם דברי רבינו בפ"ג דשגגות מוכחי הכי שכ' שתק ולא הפליג את העדים אלא אמר לו אשה וכו' אכלת חלב חייב דקדק לומר ולא הפליג את העדים דדוקא היכא דהפליג את העדים שאמר לא אכלתי פטור אבל כל שלא הפליג אותם אפי' אמר א"י חייב.

ושוב ראיתי לרבינו בפ"ח מה' אלו שכ' האוכל חתיכה וע"א אומר לו זה שאכלת חלב וע"א או' לא אכלת חלב הואיל ונקבע האיסור והוא אינו יודע ה"ז מביא אשם תלוי פשט דבריו שכתב אינו יודע מורים כך דאפי' באומר א"י חייב. וראיתי להר"ל לח"ם שם שהביא דברי התוס' דכריתות ועשה להם סמוכות מסוגיא דפ' האשה רבה וכו' שאם כונת רבינו במ"ש א"י לו' שאומר א"י ממש יקשה לו קו' התוס' דכריתות דל"ל קרא דאו הודע תפ"ל מלא יקום ע"א באיש וגם יקשה סו' דפ' האשה ומפני זה נדחק לפרש דמ"ש והוא א"י ר"ל ששותק וזהו א"י עיין בד"ק באורך.

ואחרי נשיקת הרצפה אשתמיט מיניה תרתי חדא במה שרצה להוכיח כדעת התוס' מסו' דפ' האשה אשתמיט מיניה דדבר זה נפתח בגדולים והרי הנמק"י והרשב"א ותוס' אחרונים דלא קיימי כשי' התוס' וישבו אותה סוגיא בטטו"ד וגם אילו היה רואה דברי הראשונים הנז"ל לא היה דוחק את עצמו לישב דברי רבינו עם דברי התוס' מכח קו' התוס' בכריתות דהרי כל הראשו' הנז"ל דפליגי עם ר"ת ולא חשו לקושיא זו ומה שיתרצו הראשונים הנז"ל לקו' זו יתרץ רבינו ג"כ ואפשר שיתרצו כמ"ש אנן בעניותין לעיל.

ועוד ב' אשתמיט מיניה דברי רבינו בה' נזירות שהבאתי דמשם באר"ה דרבינו ז"ל לא קאי בשיטת התוס' ז"ל וכמ"ש ודוק היטב: ודע שעל מ"ש רש"י בסוגיא דכריתות בל"א מודים חכמי' לר"י בחלבים ובביאת מקדש דשייך בהו קרבן אבל בטומאה גרידתא דנגע בטהרות לא מודו ליה ובמאי עסקי' וכו' ש"מ ט' לאו משום מיגו דהא בטומאה ישנה איכא מיגו אלא ט' משום דאדם נאמן ע"ט הילכך היכא דאיכא קרבן הכי אבל בטומא' גרידתא לא ע"כ ועיין בד"ה מודים חכמים לר"י ופליגי אדר"מ וכו' תמיה לי דהרי משנ' ערוכ' היא בטהרות פ"ד משנה ט' ז"ל עד אחד אומר נטמאת והוא אומר לא נטמאתי טהור ב' אומרים נטמאת והוא אומ' לא נטמאתי ר"מ מטמא וחכ"א הוא נאמן ע"י עצמו הרי דגם בטהרות בלא קרבן דהך משנה בהכי איירי מדמייתי לה בס' טהרות וגם אמר ר"מ מטמא אית להו לרבנן דר"מ אדם נאמן ע"י עצמו.

ונ"ל לישב בדוחק דכונת ל"א הכי הוא דמייתי הך ברייתא דרבנן ור"י ולפי הפשט ט' דרבנן משום מיגו וט' דר"י משום דאדם נאמן על עצמו אבל עדיין מספק"ל רבנן דר"מ מי הוא אי ר"י או רבנן דר"י וכמ"ש התוס' ז"ל דאי רבנן דר"מ ר"י תפשוט דט' משום דאדם נאמן ע"ע ואי רבנן דר"מ רבנן דר"י תפשוט דט' משום מיגו זהו הבעיא והשתא בעי למיפשט דלא פליגי רבנן אר"י אלא בטהרות ובין לרבנן בין לר"י ט' משום דאדם נאמן ע"ע אלא דרבנן ס"ל דלא אמרי' אדם נאמן ע"ע אלא גבי קרבן דוקא ור"י ס"ל אפי' גבי טהרות ומעתה תפשוט בעין דודאי רבנן דר"מ

ע' משום דאדם נאמן ע"ע בממ"ן אי רבנן דר"מ ר"י או רבנן דר"י לכ"ע בטומאה חדשה דאיכא קרבן נאמן אמנם לפי האמת רבנן דר"מ הוא ר"י כדמוכח מההיא מתני' דטהרות דאית להו אדם נאמן ע"ע אפי' בטהרות וע"ז דחי רבינא דלעולם פלוגתייהו בקרבן וט' דרבנן דר"י משום מיגו הוא אבל איכא טומאה דלא שייך בה מיגו וכו' וא"כ ט' דרבנן דר"י משום מיגו וט' דר"י משום דאדם נאמן ע"ע ואכתי בעיין במקומ' עומדת דלא ידעי' רבנן דר"מ מאן נינהו זה נראה לישב דברי רש"י ז"ל וצ"ל דל"א הדר ביה רש"י ממאי דקאמר מודים חכמים לר"י ופליגי אדר"מ דמשמע דרבנן דר"מ הם רבנן דר"י ומוכרח אתה לומר כן ללישנא קמא דאי לאו הכי לא נפשטה הבעיא וצ"ל דלא כ' רש"י הכי אלא ללישנא קמא אבל ללישנא בתרא היינו דמספק"ל וכמ"ש וכ"ז דוחק והעיקר חסר מדברי רש"י וצ"ע: והוי יודע שהטור בסי' קכ"ז פ' כס' התוס' ור"ת דבאו' איני יודע נאמן ויש לתמוה טובא על הב"י שפ' כן גם בש"ע ולא זכר שר דברי הרמב"ם כמ"ש בעניותין לעיל והנמק"י והרשב"א והריטב"א ותוס' אחרונים החולקים ע"ז וס"ל דבאומר איני יודע חייב והעד נאמן והי"ל לחוש לסבר' הני רבוואתא במידי דאיסור' וצ"ע.

ועיין באה"ט ס"ק ו' כ' משם תשו' בית יעקב אחד אומר לשנים נתנסך יינו של אחד מכם ואיני יודע איזה מהם והם שותקי' אפ"ה מותר דהוי קול ושוברו עמו שהרי אומר איני יודע ושתיקה לאו כהודאה דמי ע"ש. ואשתמיט מיניה דמר דברי הרמב"ם בה' נזירות שכ' למעלה שכ' בפ' עד שאמר לאחד בפני נדרת וכו' אפי' אמר לב' ראיתי אחד שנזר ואיני יודע מי הוא הואיל ואין מכחישינן אותו נוהגין נזירות על פיו עש"ב ודין זה מקורו מהירושלמי הרי דמיקרי איקבע איסור' אפי' בכה"ג וכעת אין בידי ס' ב"י לחזות בנועם ד"ק: מיהו במה שדקדקנו על הב"י ז"ל כד מעיינינן שפיר יש לישב קצת ויש מקום לומר דהנמק"י והרשב"א לא ס"ל כדעת תוס' האחרונים דגם באומר איני יודע חייב ואע"ג דכ' דאביי סו' דטעמייהו דרבנן משום מיגו ומשום נאמנות העד והדעת נוטה לומר דגם באיני יודע יהיה חייב כיון דאיכא נאמנות לעד וכדעת תוס' אחרונים מ"מ זה לא יתכן מכח דגלי קרא או הודע אליו ולא שיודיעוהו אחרי' ומוכרח באיני יודע איירי דאי במכחישו תפ"ל מקרא דלא יקום ע"א באיש וכמ"ש התוס' בכריתות ומ"ש בעניותין לעיל לא ס"ל ועכ"פ כונת דבריהם להוכיח מדאביי דאיכא נאמנות לעד ונפק"מ דאיפשי' בעיין דיבמות מנ"ל דעד אחד נאמן מן התורה אמנם גם הם מודו לדעת ר"ת דבאו' א"י פטור גם בדעת הרמב"ם אפשר דס"ל כמ"ש הלח"ם דקאי בדעת התוס' ומ"ש בה' שגגות א"י ר"ל מסתפק גם מ"ש בעניותין מההיא דה' נזירות יש לישבה בדוחק ונמצא לא נשאר חולק על ר"ת כי אם תוס' האחרוני' וכיון דהתוס' בכריתות ובקדושין והמרדכי והאשרי פ' כר"ת אמטו להכי פ' מרן כוותיה מ"מ לא פלטי דברי מרן ז"ל מחולש' דהיל"ל כל דברי הראשונים הנז"ל ולישבם כמנהגו הטוב. והשתא דאתית להכי יתישבו דברי רבינו ז"ל כמ"ש לעיל אפי' לפי דרכו של הרב לח"ם שפי' דרבינו קאי בשיטת התוס' באומר איני יודע שהוא פטור ואפ"ה אתו שפיר דברי רבינו שפ' כרבנן ודלא כר"י מכח מימר' דאביי וכמ"ש"ל ודוק היטב: